

Newsletter Československého dokumentačního střediska červenec 2026

Léto pro studenty a akademiky představuje období, kdy je možné si oddechnout od nároků akademického roku, ale také kdy je více času dohánění restů v četbě nebo psaní. Doufáme, že se Vám daří nacházet zdravý balanc mezi odpočinkem a prací. Třeba Vám k němu dopomůže některá zpráva z našeho aktuálního newsletteru.

Aktivity ČSDS v červenci

Dne 23. července by oslavil své sté narozeniny český spisovatel a významný aktér literárního samizdatu sedmdesátých a osmdesátých let – Ludvík Vaculík (1926–2015). V rámci připomínky života, aktivit a díla této osobnosti jsme připravili [přehled](#) Vaculíkových textů a dokumentů o něm, které si můžete přečíst na našem webu. Týkají se jeho roli jak v politickém uvolňování v druhé polovině šedesátých let, tak samizdatové literatuře – většinu jeho fejetonů z osmdesátých let [najdete](#) v digitalizované verzi časopisu *Obsah*.

Na web jsme doplnili [informace](#) k letos vydanému souboru korespondence *Dialog dvoch exilov: korešpondencia Martina Kvetka a Viléma Prečana (1976–1989)*, o kterém už jsme Vás informovali na jaře. Vedle ukázky prvního dopisu [zveřejňujeme](#) také podrobný obsah publikace se seznamem jednotlivých dopisů a příloh.

Dne 26. července oslavil životní jubileum PhDr. Vojtech Čelko, historik, editor a v neposlední řadě člen správní rady ČSDS. Odborně se věnuje politickým a kulturním dějinám Slovenska po roce 1945. Editoval řadu vydaných souborů dokumentů a korespondencí, např. té Viléma Prečana s Martinem Kvetkem nebo [s Václavem Havlem](#). Aktivně působil v porevoluční obnově svobodného akademického života a výzkumu nejnovějších dějin. Působil na [Ústavu pro soudobé dějiny](#) Akademie věd ČR a v [Česko-slovenské komisi historiků](#) (vědecké platformě pro přeshraniční dialog a spolupráci). Na našem webu se můžete začíst do [sborníku](#) k Čelkovým sedmdesátým narozeninám, který obsahuje vzpomínky kolegů a přátel. Toto jubileum oslavil Vojtech Čelko 24. července ve vile Lanna v kruhu přátel a kolegů, o čem přineseme zprávu v příštím newsletteru.

Zdroj foto: Pavel Průcha

O přínosu akademického působení Vojtěcha Čelka pojednává také [laudatio](#) historika Michala Macháčka z 3. června 2026, kdy byla Čelkovi udělena Cena Miroslava Ivanova za trvalý přínos české a slovenské literatuře faktu:

„Dovolím si však tvrdit, že nejsilnější stránkou Vojtěcha Čelka není jeho záslužná práce na badatelsko-spisovatelském poli, nýbrž mimořádná schopnost propojovat lidi, vytvářet prostor pro spolupráci, zejména česko-slovenskou vzájemnost a inspirovat druhé. Dnešní ocenění není tak pouze poděkováním za jednotlivé knihy, studie či projekty. Je především vyjádřením úcty k dlouholeté, trpělivé a poctivé práci člověka, který významně obohatil českou i slovenskou literaturu faktu, rozšířil naše poznání dějin a přispěl ke kultivaci veřejné debaty o minulosti i k udržování našeho společenství – historických kontinuit.

Vojtech Čelko patří k těm historikům, kteří nám připomínají, že dějiny nejsou jen souborem dat uložených v archivech. Jsou především příběhem lidí – jejich rozhodnutí, odvahy, omylů i nadějí. Jsou příběhem plným nečekaných souvislostí. Příběhem lidí pro lidi. A právě takové příběhy pomáhají udržovat živou paměť společnosti. Mají smysl.“

Výročí ČSDS

Jak Vás od začátku roku průběžně informujeme, letos si připomínáme čtyřicet let od založení exilového Československého dokumentačního střediska nezávislé literatury, předchůdce dnešního střediska. Při této příležitosti zpracováváme rozsáhlou sbírku o aktivitách, akcích a institucionálním vývoji ČSDS a některé výsledky budeme zveřejňovat na našem webu. K tomuto účelu jsme založili [tematickou sbírku](#) **Historie Československého dokumentačního**

střediska 1986-2026, ve které již nyní najdete tematický rozcestník k jednotlivých oblastech – minulé i současné – činnosti ČSDS.

Rádi bychom vyzvali ty z Vás, kteří se střediskem v jeho čtyřicetileté historii spolupracovali, abyste se s námi **podělili o své vzpomínky, dobové dokumenty nebo korespondenci**, která s ČSDS před i po roce 1989 souvisí. Neváhejte se ozvat na e-mailovou adresu: csds@csds.cz.

Nabídka knih

[Na našem webu](#) si můžete objednat knihy, které ČSDS vydalo nebo se na jejich vydání podílelo, a to za zvýhodněnou cenu!

Můžete si také objednat **[tematické balíčky publikací](#)**, které představují konkrétní historický fenomén, událost nebo osobnost z různých perspektiv:

- dynamické společenské dění v Československu během roku 1989,
- prvních dvacet let aktivity ČSDS, od založení v exilu po přesun do Prahy,
- dokumenty a disidentské eseje občanské hnutí Charta 77, které příští rok oslaví 50. výročí od svého vzniku,
- Václava Havla v osmdesátých letech (jeho život, esejistiku a vztah s exilem)
- a Milana Šimečku v období jeho uvěznění.

Prosba o finanční dar

ČSDS je nezisková „obecně prospěšná společnost“, jejíž příjmy v posledních letech závisely na finanční podpoře větších či menších dárců. Díky spolupráci s Národním muzeem máme zajištěné skladovací prostory pro archivní sbírky, knihovnu a zázemí pro práci. Z darů platíme především náš malý tým a prostředky přímo související s péčí o sbírky ČSDS, s jejich zpracováním a zpřístupněním k bádání. Poskytujeme odborné konzultace a zveřejňujeme digitalizované dokumenty na webových stránkách zdarma nejen pro experty a studenty, ale i pro širokou veřejnost. O všech průběžných výstupech Vás pravidelně informujeme v newsletteru, na webu a Facebooku.

Dovolujeme se obrátit na Vás s žádostí, abyste dle svých možností zvážili koupi některé naší publikace nebo zaslání jakékoli částky na podporu naší činnosti. Částku můžete zaslat na účet 27-3147470297/0100. Do poznámky pro adresáta uveďte „Dar ČSDS“ a Vaši e-mailovou adresu, na kterou pošleme potvrzení o daru.

Předem děkujeme všem za projevenou podporu!

Doporučení

Historička [Marta Edith Holečková](#) (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR) publikovala [studii](#) o genderové interpretaci dějin hnutí Charty 77. Skrze zaměření na signatárky nastiňuje genderové uspořádání uvnitř názorově různorodého společenství Charty, které bývá obecně vnímané za velmi liberální a svobodomyslné. Holečková rozvíjí tezi, „že ženy zkoumaného společenství si vytvářely specifickou strategii žité emancipace, která v sobě zároveň mnohdy obsahovala také některé prvky běžně spojované s tradičním řádem – ženy mívaly větší počet dětí, než byl dobový průměr, a využívaly legální možnosti nechodit do placeného zaměstnání jako pečující osoby, zároveň ale takto vytvořenou mentální i časovou kapacitu využívaly k péči o disidentskou societu a rozvoji řady neformálních aktivit“. Studie představuje další krok ve výzkumu plnohodnotné role žen v lidskoprávním a občanském hnutí: „(...) všechny pokusy překonat vyprávění o ‚pomocné roli žen v disentu‘ sice ukazují různé podoby jejich participace, a navíc zpochybňují i samotnou kategorii ‚pomocnosti‘ jako něčeho méně hodnotného či druhotného, ale nevrací do hry ženy-intelektuálky, autorky či spoluautorky podstatných a vlivných textů, jakkoliv mohou být skryté či tušené.“

Na začátku června navštívil Prahu francouzský filosof a historik Didier Eribon, který se zaměřuje na intelektuální dějiny a společensko-historický rozměr témat queer, genderu nebo stáří. Coby autor [biografie](#) historika a filosofa Michela Foucaulta (1989) se v Česku zúčastnil mezinárodní [konference](#) k Foucaultovým nedožitým stým narozeninám. Při této příležitosti poskytl rozhovory vědeckému centru [CEFRES](#) a časopisu Respekt. Ve [druhém z nich](#) vynikla Eribonova role veřejného intelektuála, protože nejen ve svých čtenářsky přístupným, autobiograficko-esejistických knihách vracel a vrací do celospolečenské diskuse ožehavá témata. Například existenci společenských tříd, které nezmizely s nástupem neoliberalismu v západní a postsocialistické Evropě, a situaci lidí ve stáří, která není nejen ve Francii

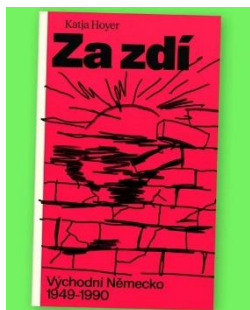
Didier Eribon: Naše společnost přistupuje k péči o staré lidi skandálně a musíme to změnit

S francouzským filozofem o politickém rozměru stáří, o mnoha vrstvách studu, jichž se nejde zbavit, a o tom, proč někdejší podporovatelé levice dnes volí fašisty

Pavel Turek

systémově dostatečně podporovaná. Z rozhovoru je zjevné, že za Eribonovými tématy nestojí pouze badatelský zájem, ale také osobní zkušenost a politická touha napravovat nespravedlnosti systému. Jedinou Eribonovou česky vydanou knihou je *Návrat do Remeše* (2019).

Nakladatelství Alarm vydalo důležitou monografii k dějinám Německé demokratické republiky od britsko-německé historičky Katji Hoyer. Světový bestseller [*Za zdí: Východní Německo 1949–1990*](#) – v překladu Ester Žantovské – „místo strohého akademického popisu nechává promlouvat individuální životní příběhy lidí, kteří prožili svůj život v mimořádně nestabilním období německých dějin“.

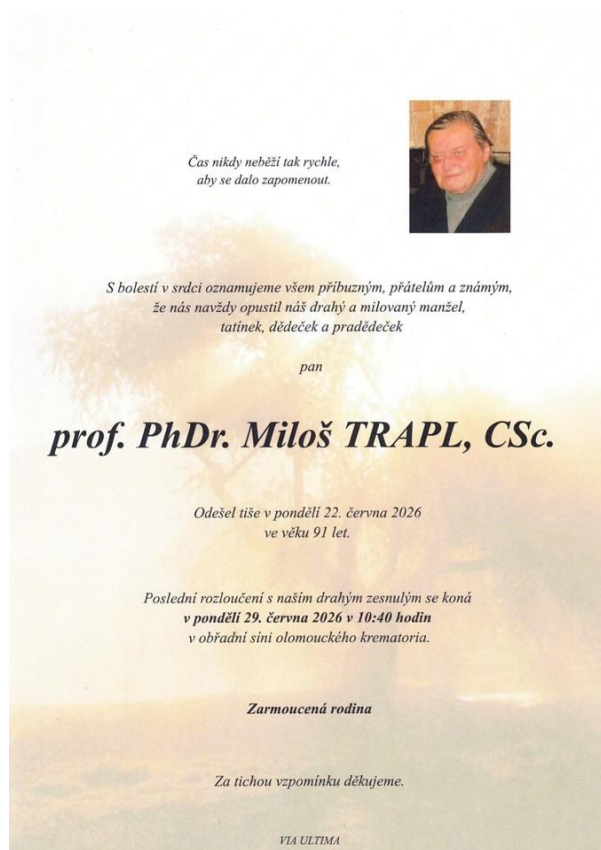
Jana Hradilková ze spolku Formace poskytla [rozhovor](#) pro Paměť národa o cílech projektu Jiřineum a odkazu socioložky a disidentky Jiřiny Šiklové. Paměť národa také uveřejnila [článek](#) o těžkém období Šiklové na konci roku 1988, kdy se ocitla pod intenzivním tlakem StB.

U příležitosti devadesátých narozenin dramatika, disidenta a politika Milana Uhdeho připravilo brněnské Oddělení dějin kultury antikomunistického zaměření [tematické číslo](#) svého bulletinu. A Český rozhlas zveřejnil [audio verzi](#) Uhdeho autobiografického vyprávění. Na našem webu jsou přístupné Uhdeho texty ze samizdatového časopisu [Obsah](#) nebo jeho [vzpomínka](#) na slovenského politologa a disidenta Miroslava Kusého.

A 20. července se svých 98. narozenin dožil Pavel Kohout – spisovatel, dramatik a jeden z tvůrců Základního prohlášení Charta 77 (mimo jiné přišel s nápadem jak dokument pojmenovat). Na našem webu najdete dokumenty a vzpomínky především ke Kohoutově působení v letech 1967–1968 coby veřejného kritika nesvobodného režimu v Československu ([úryvek](#) Z deníku kontrarevolucionáře, [IV. sjezd Svazu československých spisovatelů](#), [polemika](#) Kohouta s Günterem Grassem podle Pavla Kosatíka). Můžete se také začíst do [textu](#) o Vlastě Chramostové nebo do [reflexe](#) oběti Jana Palacha. Dodnes se vyjadřuje ke společenskému dění, jak dokazuje například [komentář](#) z letošního jara o postavení současného prezidenta. Můžeme prozradit, že na podzim se chystá – k 50. výročí vzniku Charty 77 – nové vydání Kohoutovy knihy *Kde je zakopán pes* a také výboru 21 povídek.

Upozorňujeme na [výběrové řízení](#) na pozici ředitele/ředitelky slovenské [Nadace Milana Šimečky](#). Organizace navazuje na odkaz československého disidenta a rozvíjí myšlenky tolerance, aktivní občanské společnosti a lidských práv ve svých kulturních a vzdělávacích programech.

Závěrem chceme vzpomenout na profesora **Miloše Trapla** (1936–2026), historika a učitele na Univerzitě Palackého v Olomouci, který v červnu zemřel. Zaměřoval se na dějiny lidové strany, historický místopis Moravy nebo poválečného exilu, na jehož výzkumu a dokumentaci po roce 1989 spolupracoval také s historikem a zakladatelem ČSDS Vilémem Prečanem. Vyjadřujeme upřímnou soustrast rodině, kolegům a studentům pana profesora.

Dovolujeme si uvést pasáž ze [vzpomínky](#) Traplovy kolegyně Jany Burešové:

Prof. Trapl patřil k těm z mála lidí, které si troufáme označit jako „renesanční osobnost“ či „chodící encyklopedie“. Jeho (a to jakoby přirozená) detailní a hluboká znalost dějin v celé jejich časové škále a v širokých kontextech byla pěstována už od dětství, jeho profesní obor mu byl největším koníčkem. Ovšem byl detailním znalcem i jiných oborů, zejména se vyznal v mnoha sportech (teoreticky, fakticky hrával amatérsky především tenis) a také byl nadšený mykolog.

Na podobné události vědeckých, paměťových a kulturních institucí průběžně upozorňujeme [na našem účtu na Facebooku](#).

Přejeme Vám příjemné, odpočinkové a inspirativní léto!